

Μαρτυρίες για το βίο και το έργο του Ιερώνυμου Βαρλαάμ

/ [Πεμπτουσία](http://www.pemptousia.gr)· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες



[Προηγούμενη δημοσίευση:<http://www.pemptousia.gr/?p=95408>]

Εκτός από τις πιο πάνω εργασίες, πού είναι δημοσιευμένες, υπάρχουν και πολλές άλλες που παραμένουν ανέκδοτες:

1. Στο Αρχείο του υπάρχουν 53 πυκνογραμμένα χειρόγραφα τετράδια με διάφορες εργασίες του (μεταφράσεις αρχαίων Ελλήνων κλασικών, μεταφράσεις από την Ιταλική και άλλη ξένη λογοτεχνία, γραμματικές και συντακτικές αναλύσεις, φιλολογικά θέματα, ποιήματα, ελεγεία, θεατρικά έργα δικά του και ξένα σε αρχαιοελληνική απόδοση, λαογραφικό υλικό, κ.ά). Πλείστα όμως άλλα χάθηκαν όπως μαρτυρεί ο (μέ πολλά κενά πού έχει) αύξων αριθμός που έχουν μερικά από τα τετράδια και που φθάνει μέχρι τουλάχιστον το 165.



2. Μεγάλο χειρόγραφο βιβλίο Ζωολογίας και Φυτολογίας με πλήθος σχετικές ζωγραφιές του ιδίου.

3. Το πιο σημαντικό ίσως έργο του ήταν η συγγραφή ογκωδεστάτου Λεξικού των συνωνύμων της Ελληνικής γλώσσης, μετηνεγμένων εις την Λατινικήν, Γαλλικήν, Ιταλικήν και Αγγλικήν γλώσσαν, το οποίο όμως έμεινε ανέκδοτο (πιθανώτατα λόγω του πολύ μεγάλου κόστους εκδόσεως του). «Την αξίαν του Λεξικού εκείνου εξήρην ο σύλλογος των καθηγητών του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, οι δε καθηγηταί του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιος Χατζηδάκης και Νικόλαος Πολίτης εξήνεγκον ωσαύτως αρίστην γνώμην και αμφότεροι απεκάλεσαν τον συγγραφέα διακεκριμένον και σοφόν διδάσκαλον ».

4. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, πλείστα άλλα έργα του έχουν, δυστυχώς, χαθεί η καταστραφεί κατά τα, για τη χήρα και τα μικρά παιδιά του, δύσκολα οικονομικώς χρόνια που ακολούθησαν το θάνατό του και την, αργότερα, μετακόμιση της οικογένειας στη Λευκωσία για μια σχεδόν δεκαετία (1931-1939).

Χαμένη είναι, δυστυχώς, και η παράφραση στή νεώτερη Ελληνική γλώσσα που έκαμε το 1908, της κωμωδίας «Πλούτος» του Αριστοφάνη, και η οποία ανεβάστηκε επί σκηνής στη Λευκωσία αφήνοντας εποχή: «Η διδασκαλία του “Πλούτου” γενομένη ενώπιον υπερτετρακοσίων ακροατών, εσημείωσε αληθή φιλολογικόν

θρίαμβον. Η Ελληνική κοινότης Λευκωσίας έσται ευγνώμων πρὸν τον ελλόγιμον κ. Ιερων. Βαρλαάμ, γενόμενον αυτή πρόξενον υψηλής πνευματικής απολαύσεως, οίας δεν απήλαυσεν έτι ουδεμία νεωτέρα ελληνική κοινότης, ουδέ της των Αθηνών αυτών εξαιρουμένης», έγραφαν τότε οι Κυπριακές εφημερίδες (εφημ. Κυπριακός Φύλαξ, ημ. 2 και 9/8/1908, και Νέον Έθνος 16/8/1908).

Όσες από τις ανέκδοτες εργασίες του διασώθηκαν, βρίσκονται στο Αρχείο του.

Παραθέτουμε στη συνέχεια δυο νεκρολογίες που δημοσιεύθηκαν λίγες μέρες μετά το θάνατο του. Στή μία αναφέρεται ως «Ιταλός την καταγωγήν»: λανθασμένη εντύπωση που υπήρχε λόγω της ιδιότητας του ως Ρωμαιοκαθολικού, αλλά και της Ιταλικής υπηκοότητας που είχε αποκτήσει ο πατέρας του Μάρκος Βαρλαάμ ο οποίος και την κληροδοτησε στα παιδιά του.

Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ 2/15 Μαΐου 1915

«ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΡΛΑΑΜ»

»Εξεδήμησε προς Κύριον την παρελθούσαν Τρίτην εν Λάρνακι και εκηδεύθη μετά μεγάλων τιμών εν τω ναώ των Καθολικών, παρισταμένου και του ημετέρου Πανοσιολ. Αρχιμανδρίτου του Κιτιακού θρόνου κ. Μελετίου, ο διακεκριμένος λόγιος Ιερώνυμος Βαρλαάμ, όστις βαθύς ων μύστης της Ελληνικής και Ιταλικής φιλολογίας και κάτοχος της Γαλλικής και Αγγλικής γλώσσης μεγάλως υπηρέτησε τα Ελληνικά και Ιταλικά γράμματα.

»Μαθητεύσας ο αοίδιμος παρά τω αιμνήστω Θεμιστοκλεί Θεοχαρίδη αξηκολούθησε τας σπουδάς του εις την Ελληνικήν γλώσσαν εν Αθήναις, αλλά πράγματι συνεπλήρωσε ταύτας βραδύτερον δι' εμβριθών και ενδελεχών μελετών καταστάς εις των σπανίων μυστών της αρχαίας Ελληνικής φιλολογίας.

»'Επιδοθείς μετά ταύτα εις την μελέτην της Ιταλικής φιλολογίας διεκρίθη και εν ταύτη ουχ ήττον η εις την Ελληνικήν, και διά τούτο, όταν προ τίνων ετών μετέβη εις Ρώμην και ιγένετο γνωστός εκ των έργων του, τω προσεφέρθη θέσις καθηγητού των Ελληνικών γραμμάτων εις τι των Ιταλικών Πανεπιστημίων, την οποίαν εν τούτοις δεν απεδέχθη μη θέλων νά απομα-κρυνθή της προσφιλούς του πατρίδος, της Κύπρου, αλλ' ούτε να εγκαταλείψη τας προσφιλείς του μελέτας και την συγγραφήν περισπούδαστων έργων, ων εν το μάλλον όντως βαρυσήμαντον, το Λεξικόν των συνωνύμων της Ελληνικής γλώσσης, μετηνεγμένων εις την Αγγλικήν, Ιταλικήν και Γαλλικήν, περί την συγγραφήν του οποίου ηργάζετο από εικοσιπενταετίας και πλέον, συμπληρώσας τούτο..., μόνον εγκαταλείπει κειμήλιον και Ιεράν κληρονομίαν εις τα τέκνα του και τον κόσμον των γραμμάτων.

»Πολυτίμους υπηρεσίας παρέσχεν ο αοίδιμος ανήρ ως διδάσκαλος της Ελληνικής εν τη εν Λάρνακι σχολή των Καθολικών, ως επίσης ως γραμματεύς του Τραπεζικού καταστήματος Ι.Πιερίδου, όπου.., εξετιμήθη δια τε την υψηλήν μόρφωσιν, τας αρετάς και την ευσυνειδησίαν του.

»Σύν τοις άλλοις έργοις του διακεκριμένην επίσης θέσιν κατέχει το περισπούδαστον Ελληνικόν περιοδικόν "Κόσμος", όπερ εξέδωσεν επί τινα χρόνον προ τίνων ετών, και εν ώ περιέλαβε μετ' αξιολόγου ερμηνείας περισπούδαστα τεμάχια της Ελληνικής και Ιταλικής φιλολογίας.

»Επί τω θανάτω του αοιδίμου ανδρός βαθείαν λύπην αισθάνεται ουχί μόνον η αξιότιμος οικογένεια του, αλλά και άπας ο κόσμος των γραμμάτων, πλήν πάντες παρηγορίαν υψίστην δύνανται να εύρωσιν εν τή μελέτη των έργων του και ιδία του σχεδόν συμπληρωθέντος, ως γράφομεν ανωτέρω, λεξικού του, περί ου, γνωρίσαντες μέρη αυτού, λίαν ευφήμως ομίλησαν διακεκριμένοι εν Αθήναις λόγιοι, ως ο καθηγητής του Πανεπιστημίου κ.Ν. Πολίτης, όστις διά τούτο απεκάλεσε τον αείμνηστον άνδρα "σοφόν διδάσκαλον"».

Εφημερίδα ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ,

1/5/1915 [1/14 Μαΐου 1915]

«Εν Λάρνακι εξεμέτρησε το ζην ο ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΡΛΑΑΜ άγων το 67ον έτος της ηλικίας και καταλιπών απαρηγόρητον χήραν και απροστάτευτα ορφανά.

»Ο μεταστάς Ιταλός την καταγωγήν εγεννήθη εν Λάρνακι εκ γονέων εγκρίτων, εξεπαιδεύθη δε εις τα Ελληνικά Σχολεία κυρίως και την Ελληνικήν γλώσσαν έθετο υπέρ την εθνικήν αυτού γλώσσαν.

»Η γείτων πόλις ουδέποτε ελησμόνησε τον ενθουσιώδη Ιταλοέλληνα, όστις την προσωπικήν του εύτολμίαν ετοίμως αντέτασσε υπέρ των Ελλήνων συμπολιτών κατά των Τουρκικών υπερβασιών και αγνός Ιταλός πατριώτης και καθολικός υπερημύνετο κατά πάσης προπαγανδικής ενεργείας παρά τή Ελληνική Ορθοδόξω κοινότητι, μεγάλα ζημιώσας εαυτόν οικονομικώς, και πολλά παθών διά την άκραν ηθικήν καθαρότητα του.

»Ήτο αυτόχρημα λάτρης των Ελληνικών γραμμάτων και κατέγεινε τοσούτον εντελεχώς εις την μελέτην της Ελληνικής γλώσσης και της Ελληνικής φιλολογίας, ώστε απέβη αληθής μύστης αυτής, έγγραφε δε την Ελληνικήν καλλιεπώς και ορθοεπώς όσον ολίγοι Έλληνες πεπαιδευμένοι, και τοσούτον δεξιός εγένετο χειριστής της τε αρχαίας και της νεωτέρας ελληνικής γλώσσης, ώστε επεχείρησε και εξετέλεσε λίαν επιτυχώς και εμμέτρους μεταφράσεις αρχαίων δραμάτων και κωμωδιών από της αρχαίας εις την νεωτέραν Ελληνικήν. Το Κοινόν Λευκωσίας δεν θά λησμονήση την κατά παράφρασιν έμμετρον του αιιδίμου ανδρός διδασκαλίαν του “Πλούτου” του Αριστοφάνους από της σκηνής του Γυμναστηρίου “Τα Παγκύπρια” δίς γενομένην και πληρώσασαν ευφροσύνης και γέλωτας το παμπληθές θέατρον.

»Εις εφημερίδας και περιοδικά υπάρχουν εις εγκατεσπαρμένοι πλείσται και ωραίοι πνευματικά συμβολαί του, εγένετο δε και εκδότης ωραίου περιοδικού σοβαρού και εμβριθούς, “Ο Κόσμος”.

»Επί μακρά έτη ησχολήθη εις την σύνταξιν τετραγλώσσου Λεξικού ογκωδεστάτου, προϊόντος πολλής και βαθείας μελέτης και πολυμόχθου εργασίας, όπερ επεδοκίμασαν οι κορυφαίοι εν τοις γράμμασιν εν Αθήναις, απέβη όμως ανέφικτος η έκδοσις αυτού διά το ογκώδες και άγαν δαπανηρόν.

»Ο Ιερώνυμος Βαρλαάμ, υπέροχος αληθώς χαρακτήρ και υπέροχος αξία πνευματική, εγένετο υπερμέτρως μετριόφρων και ανεπίδεικτος, ώστε μόνον η γενέθλιος πόλις του και οι εκ του σύνεγγυς αυτόν γνωρίσαντες να εκτιμώσιν αυτόν κατ’ αξίαν και να θρηνώσι την άπώλειαν αυτού ως άπώλειαν πολυτίμου ανδρός, υπέροχου πολίτου, ενθουσιώδους φιλέλληνος και αφωσιωμένου ιεροφάντου της Ελληνικής παιδείας και αγωγής.

»Ελάχιστον φόρον τιμής απονέμομεν εις τον πολύτιμον φίλον και πολύκλαυστον άνδρα επιχειρούντες εν ούτως βραχείαις και ατέχνοις γραμμαίς να σκιαγραφήσωμεν τας αφανείς αλλά μεγάλας αρετάς του, ας μόνον οι συμπολίται του ανεπόλησαν και ανεμέτρησαν μετ' ειλικρινούς τιμής και βαθέος πένθους περιβάλοντες την σεπτήν σορόν του.

»Η μνήμη αυτού έστω αΐδιος και η τρος αυτόν ευγνωμοσύνη της ελληνικής κοινότητος αιωνία, μετά τον Θεόν προστατεύουσα τα ανήλικα ορφανά του».

Πηγή: Ιερομ. Σωφρονίου Γ. Μιχαηλίδη, Η εις Κέρκυραν και Κύπρον οικογένεια Βαρλαάμ - Συμβολή στη μελέτη των ιστορικών δεσμών Κύπρου και Επτανήσου, § Ιερώνυμος Μ. Βαρλαάμ, Λάρνακα - Κύπρος 2011